

KRZYSZTOF PRZYLICKI
Instytut Historii Sztuki KUL

LUBELSKA SACRA CONVERSAZIONE W ŚWIETLE NOWYCH USTALEŃ ATRYBUCYJNYCH

Religijne malarstwo weneckie XVI wieku reprezentowane jest w zbiorach artystycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II niewielkich rozmiarów obrazem tablicowym w typie *Sacra Conversazione* – „Święta rozmowa” (tempera na desce, nr inw.: MU KUL I-125; 36,5 x 45,4 cm). Terminem tym określa się wizerunki Matki Bożej z Dzieciątkiem ukazanej w asyście świętych¹. Genezy tego rodzaju przedstawień upatruje się w hierarchicznych kompozycjach tronujących Madonn z Dzieciątkiem pomiędzy świętymi i aniołami, rozpowszechnionych we włoskim malarstwie tablicowym 2. poł. XIV i początku XV wieku².

Do spopularyzowania tematu w okresie renesansu przyczynił się wybitny malarz wenecki Giovanni Bellini (1430/35-1516). Klasycznymi przykładami jego realizacji są namalowane w końcu XV i na początku XVI wieku monumentalne obrazy ołtarzowe dla kościołów Serenissimy – zwłaszcza S. Zaccaria, S. Zanipolo i S. Giobbe³. Wszystkie one ukazują tronującą Madonnę z Dzieciątkiem, otoczoną symetrycznie ustawionymi, zastygłymi w bezruchu i pogrążonymi w modlitwie świętymi, na tle półkuliście zamkniętych absyd.

---

¹ *Sacra Conversazione*, [w:] *Lexikon der christlichen Ikonographie*, t. IV, red. E. Kirschbaum, Freiburg im Breisgau 1972, szp. 4-5; P. M o r s b a c h, *Sacra (Santa) Conversazione*, [w:] *Marienlexikon*, t. V, red. R. Bäumer, L. Scheffczyk, St. Ottilien 1993, s. 615-617.

² M. S k u b i s z e w s k a, K. K u c z m a n, *Obrazy z Kolekcji Lanckorońskich z wieków XIV-XVII w zbiorach Zamku Królewskiego na Wawelu*, Kraków 2008, s. 28, poz. kat. 33; por.: *Auf goldenem Grund. Italienische Malerei zwischen gotischer Tradition und dem Aufbruch zur Renaissance*, (kat. wyst., Wiedeń, Liechtenstein Museum, 12 XII 2008-14 IV 2009), red. A. Hanzl, Wien-München 2008, s. 50-51.

³ M o r s b a c h, dz. cyt., s. 615.

Cechą charakterystyczną wczesnych bellinowskich redakcji tematu jest współistnienie w jednej przestrzeni świętych reprezentujących nierzadko odległe od siebie epoki⁴. W *Sacre Conversazioni*, nazwanych tak *nota bene* dopiero w XVIII wieku⁵, mamy zatem do czynienia nie tyle z faktyczną rozmową świętych, ile raczej z wyobrażeniem „świata świętego, niezmiennie egzystującego”⁶. Na chęć ukazania obcowania świętych, a nie ich dialogu, wskazuje często brak kontaktu, chociażby wzrokowego, pomiędzy przedstawionymi postaciami.

W twórczości licznych kontynuatorów i epigonów Giovanniego Belliniego szczególną popularnością cieszyły się uproszczone i pomniejszone kompozycje *Sacre Conversazioni*. Przyczynę do ich powstania dał sam Bellini, redukując w kolejnych przedstawieniach tematu jego skalę oraz liczbę bohaterów⁷. Coraz częściej Madonna z Dzieciątkiem ukazywana była z bliska, nierzadko w półpostaci, zazwyczaj na tle zawieszanej w otwartym krajobrazie kotary, będącej zapewne reminiscencją bizantyńskiej tkaniny honorowej. Towarzyszyła jej mniejsza liczba świętych, zredukowana często do dwóch postaci. Tego rodzaju kompozycje, umieszczane najczęściej w bocznych kaplicach kościołów, przeznaczone były do prywatnej dewocji⁸. Stanowiły również przedmiot kolekcjonerstwa, stąd tak chętnie wieszano je we wnętrzach pałacowych galerii⁹.

Omawiany obraz należy do najbardziej zredukowanego wariantu przedstawień *Sacra Conversazione*, złożonego z ujętych półfiguralnie postaci – usytuowanej centralnie Madonny z Dzieciątkiem w otoczeniu dwojga świętych. Odznacza się statyczną, przepojoną spokojem kompozycją, przygaszonym kolorytem, a ukazane w nim postaci cechują mało zindywidualizowane typy twarzy, sztywne pozy oraz twardo

⁴ Ph. Z i t z l s p e r g e r, *Carlo Crivellis Berliner 'Schlüsselübergabe' und die Liturgie im Bild*, [w:] *Zeremoniell und Raum in der frühen italienischen Malerei*, hrsg. von S. Weppelmann, Berlin 2007, s. 84-85.

⁵ R. G o f f e n, *Nostra Conversatio in Caelis Est. Observations on the Sacra Conversazione in the Trecento*, „The Art Bulletin” 61(1979), nr 2, s. 198; M. F a b i a Ń s k i, *Correggio and 'Sacra Conversazione'*, Kraków 1994, s. 11.

⁶ J. B i a ł o s t o c k i, *Sposoby przedstawiania czasu w sztukach wizualnych jako nośnik znaczeń*, [w:] t e Ń z e, *Refleksje i syntezy ze świata sztuki. Cykl drugi*, Warszawa 1997, s. 59; por.: J. S a n d e r, *Vom Kultbild zum Kunstbild. Altar und Andachtsbild im späteren 15. Jahrhundert*, [w:] *Kult Bild. Das Altar- und Andachtsbild von Duccio bis Perugino. Städel Museum*, (kat. wyst., Frankfurt nad Menem, Städel Museum, 07 VII-22 X 2006), Ausstellung und Katalog von J. Sander, mit Beiträgen von M. Th. Kloft, R. Sauer, S. Weppelmann, Frankfurt am Main 2006, s. 282.

⁷ S a n d e r, dz. cyt., s. 282.

⁸ R. G o f f e n, *Icon and Vision. Giovanni Bellini's Half-Length Madonnas*, „The Art Bulletin” 57(1975), nr 4, s. 511-514; J. S a n d e r, *Vom Kultbild zum Kunstbild*, s. 282.

⁹ *Serenissima. Światło Wenecji. Dzieła mistrzów weneckich XIV-XIII wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie w świetle nowych badań technologicznych, historycznych i prac konserwatorskich*. Koncepcja wystawy i katalogu: G. Bastek, G. Janczarski, Warszawa 1999, s. 145; por.: S a n d e r, dz. cyt., s. 286.

modelowane szaty. Zastosowane tutaj rozwiązania kompozycyjne i stylistyczne pozwalają łączyć go z warsztatem Francesco Rizzo da Santacroce¹⁰, malarza czynnego w Wenecji w 1. poł. XVI wieku, ucznia Francesco di Simone da Santacroce (1440/45-1508), pozostającego pod przemożnym wpływem sztuki Giovanniego Bellini i Andrea Mantegni (1431-1506). W jego twórczości wyraźne są również odniesienia do maniery artystycznej Palmy il Vecchio (około 1480-1528).

W lubelskim obrazie Matka Boża ukazana została w lekkim pochyleniu nad leżącym na Jej łonie nagim Dzieciątkiem na tle pionowo zawieszanej ciemnobrazowej kotary, zza której wyłaniają się korony drzew, w dali zaś widoczny jest rozległy pejzaż. Nosi Ona czerwoną suknię, delikatny, przeźroczysty welon i zarzucony na głowę ciemnozielony płaszcz. Po bokach towarzyszą Jej postaci świętych – po prawej stronie siwobrody starzec w brązowym płaszczu i żółtym, schematycznie potraktowanym turbanie, z zamkniętą księgą w prawicy, po lewej zaś młoda niewiasta, odziana w zieloną suknię i czerwony płaszcz, pozbawiona jednoznacznie identyfikującego ją atrybutu.

Starca w turbanie identyfikować możemy najogólniej jako starotestamentalnego proroka lub kapłana, a namalowaną w jego rękach zamkniętą księgę jako symbol wypełnienia się tego, co zapisane zostało na kartach Starego Testamentu. Młodą niewiastę, ubraną według kanonów ówczesnej weneckiej mody, uznać możemy natomiast za św. Marię Magdalenę, ewentualnie za nieokreśloną prorokinię lub Sybillę, stanowiącą wówczas *pendant* do postaci proroka.

Pierwowzoru dla Madonny z Dzieciątkiem, flankowanej przez brodatego starca oraz kobietę, doszukiwać się można w dziełach wielkich mistrzów weneckich, m.in. w *Nunc dimittis* Giovanniego Belliniego (około 1430-1516) z madryckiej kolekcji Thyssen-Bornemisza (olej na desce; 82 x 62 cm)¹¹, a także w poznańskiej *Sacra Conversazione* Vincenzo di Biagio, zw. Catena (około 1470/80-1531) (tempera i olej na desce; 77 x 125 cm) oraz w zależnych od niej pracach¹². Model ten powtarza m.in. kompozycja przypisana Francesco Rizzo da Santacroce wystawiona na sprzedaż w mediolańskim domu aukcyjnym Finarte¹³. Identyfikacja starca jako Zachariasza w dwóch ostatnich dziełach nie stanowi problemu, gdyż jednoznacznie wskazuje na to obecność małego Jana Chrzciciela. Towarzysząca im młoda niewiasta z księgą w przypadku poznańskiego obrazu określona została jako Katarzyna Sieneńska, jednak ze znakiem zapytania¹⁴. Taka interpretacja jest raczej nieprzekonywująca, gdyż święta ta ukazywana jest powszechnie w stroju dominikańskiej mniszki. Sądząc po

---

¹⁰ Z takim atrybuowaniem obrazu zgodziła się dr Maria Skubiszewska, o czym poinformowany zostałem w liście od prof. Piotra Skubiszewskiego z dn. 9 VI 2011 r.

¹¹ J. M. P i t a A n d r a d e, M. M. B o r o b i a G u e r r e r o, *Old Masters. Thyssen-Bornemisza Museum*, Madrid 1992, s. 86-87, 663.

¹² M. S k u b i s z e w s k a, *Malarstwo włoskie do 1600. Katalog zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu*, s. 67-70, nr kat. 11, tab. XI na s. 195.

¹³ Finarte Milan: Thursday, October 26, 2006, Lot 370: http://www.arcadja.com/auctions/en/rizzo_da_santacroce_francesco/artist/150234/ [stan z dn. 2 XI 2011].

¹⁴ S k u b i s z e w s k a, dz. cyt., s. 67-70, nr kat. 11, tab. XI na s. 195.

młodym wieku kobiety oraz stroju z epoki, nie może to być też Elżbieta – żona Zachariasza i matka Jana Chrzyciela.

Stary Zachariasz w towarzystwie syna ukazany został ponadto w przypisywanej Francesco di Simone da Santacroce *Świętej rodzinie z Zachariaszem i Janem Chrzycielem* z Muzeum Sztuki Chrześcijańskiej w Ostrzychomiu¹⁵, a także w powtórzonej za nim przez Francesco Rizzo da Santacroce, tyle że w lustrzanym odbiciu, na obrazie z Ferens Art Gallery w Hull (olej na desce; 59,1 x 84,8 cm)¹⁶.

Lubelska *Sacra Conversazione* przejawia wiele cech wspólnych z innymi przypisywanymi temu warsztatowi dziełami – m.in. z *Matką Bożą ze św. Hieronimem i św. Józefem* (olej na desce; 37 x 45 cm), wystawioną na sprzedaż w 2005 roku w zuryskiej Galerie Koller, określoną w katalogu aukcyjnym jako pracownia Bonifazio de' Pitati zw. Veronese (1487-1553)¹⁷. Naszą uwagę przyciąga w nim zwłaszcza fizjonomiczne podobieństwo sportretowanych w obrazie świętych. Jedynie twarz Madonny ukształtowana jest bardziej subtelnie. Liczne podobieństwa formalne oraz ten sam repertuar świętych odnajdujemy również w kilku innych obrazach reprodukowanych w anglojęzycznych domenach internetowych, poświęconych obrotowi dziełami sztuki. W bliskiej relacji do naszej *Sacra Conversazione* pozostaje kompozycja sprzedana w 1996 roku na londyńskiej aukcji Christie's jako Francesco Rizzo da Santacroce (olej na desce; 65,4 x 83,2 cm)¹⁸. Zbieżność kompozycyjną i stylistyczną przejawia także *Madonna z Dzieciątkiem i świętymi* (olej na desce; 64 x 81,5 cm), wystawiona na sprzedaż jako własnoręczne dzieło da Santacroce w mediolańskim Sotheby's¹⁹.

W tym kontekście warto przytoczyć także obrazy *Madonna z Dzieciątkiem, świętymi Symeonem i Józefem* z Museo d'Arte della città di Ravenna (olej na desce; 65 x 81 cm)²⁰ oraz *Madonna z Dzieciątkiem pomiędzy św. Piotrem i św. Józefem* z Muzeum Narodowego w Warszawie (olej na desce; 36 x 46 cm), pochodzące niewątpliwie z tego samego warsztatu²¹.

Bliskie analogie dla naszego malowidła stanowią jeszcze dwa inne obrazy: *Matka Boża z Dzieciątkiem, św. Janem Chrzycielem, św. Jakubem Starszym i św. Katarzyną*

---

¹⁵ M. B o s k o v i t s, M. M o j z e r, A. M u c s i, *Das christliche Museum von Esztergom (Gran)*, Budapest 1967, s. 76, nr. kat. 28.

¹⁶ <http://vads.ahds.ac.uk/large.php?uid=87203&sos=0>

¹⁷ *Gemälde Alter Meister. Gemälde des 19. Jh.*, bearb. von C. Koller, N. Fayet, (Auktion: Galerie Koller, Zürich, Mittwoch, 21. September 2005; A134/2), s. 10, nr kat. 3013.

¹⁸ Christie's London: Friday, April 19, 1996, Lot 18: [http://www.artnet.com/Artists/Lot-DetailPage.aspx?lot_id=](http://www.artnet.com/Artists/Lot-DetailPage.aspx?lot_id=D20C8C017E923A04)

D20C8C017E923A04 [stan z dn. 2 XI 2011].

¹⁹ Sotheby's Milano, Wednesday, June 8, 2010, Lot 8: http://www.arcadja.com/auctions/it/rizzo_da_santacroce_francesco/prezzi-opere/150234/ [stan z dn. 2 XI 2011].

²⁰ *Pinacoteca Comunale di Ravenna – Museo d'Arte della Città. La collezione antica*, a cura di N. Ceroni, Ravenna 2001, s. 83, nr kat. 103.

²¹ J. B i a ł o s t o c k i, M. S k u b i s z e w s k a, *Malarstwo francuskie, niderlandzkie, włoskie do 1600. Katalog zbiorów*, Muzeum Narodowe w Warszawie. Galeria Malarstwa Obcego, Warszawa 1979, s. 221, nr kat. 190, il. 152.

(olej na desce; 67 x 94,5 cm) ze zbiorów wawelskich, przypisany przez Marię Skubiszewską anonimowemu współpracownikowi Francesco Rizzo da Santacroce²² oraz *Madonna z Dzieciątkiem, św. Hieronimem i św. Katarzyną* (olej na desce; 54 x 68 cm), być może dzieło tego samego artysty, przypisane przez F. Rossiego Betino Zanchi²³. W stosunku do lubelskiego obrazu oba dzieła odznaczają się zdecydowanie bardziej płynnym modelunkiem ciała i przejawiają wpływy twórczości Palmy il Vecchio (około 1480-1528).

Należy mieć nadzieję, że w wyniku zaplanowanych na lata 2011-2012 prac konserwatorskich w Pracowni Konserwacji Malowideł Sztalugowych na Drewnie na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie zdjęte zostaną wtórne przemalowania i retusze, przez co obraz odzyska dawny blask i możliwe będą bardziej szczegółowe ustalenia na jego temat.

ILUSTRACJA

1. Francesco Rizzo da Santacroce, warsztat, *Sacra Conversazione*, tempera na desce, 1. poł. XVI w., nr inw.: MU KUL I-125

BIBLIOGRAFIA

- Auf goldenem Grund. Italienische Malerei zwischen gotischer Tradition und dem Aufbruch zur Renaissance, (kat. wyst., Wiedeń, Liechtenstein Museum, 12.12.2008-14.04.2009), red. A. Hanzl, Wien-München 2008, s. 50-51.
- B i a ł o s t o c k i J., S k u b i s z e w s k a M., Malarstwo francuskie, niderlandzkie, włoskie do 1600. Katalog zbiorów, Muzeum Narodowe w Warszawie. Galeria Malarstwa Obcego, Warszawa 1979.
- B i a ł o s t o c k i J., Sposoby przedstawiania czasu w sztukach wizualnych jako nośnik znaczeń, [w:] t e n ż e, Refleksje i syntezy ze świata sztuki. Cykl drugi, Warszawa 1997.
- B o s k o v i t s M., M o j z e r M., M u c s i A., Das christliche Museum von Esztergom (Gran), Budapest 1967, s. 76, nr kat. 28.
- F a b i a ń s k i M., Correggio and 'Sacra Conversazione', Kraków 1994, s. 11.
- Finarte Milan: Thursday, October 26, 2006, Lot 370:

---

²² *Malarstwo weneckie XV-XVIII w. ze zbiorów Muzeum Sztuk Pięknych w Budapeszcie, Galerii Drezdeńskiej, Galerii Narodowej w Pradze*, katalog wystawy w MNW, Warszawa 1968, s. 146, nr kat. 156, il. 36; por.: M. S k u b i s z e w s k a, *Malarstwo włoskie w Zbiorach Wawelskich*, Kraków 1973, s. 88-89.

²³ F. R o s s i, *Accademia Carrara Bergamo. Catalogo dei dipinti*, Bergamo 1979, s. 17, il. 110 na s. 157.

- Gemälde Alter Meister. Gemälde des 19. Jh., bearb. von C. Koller, N. Fayet, (Auktion: Galerie Koller, Zürich, Mittwoch, 21. September 2005; A134/2), s. 10, nr kat. 3013.
- G o f f e n R., Icon and Vision. Giovanni Bellini's Half-Length Madonnas, „The Art Bulletin” 57(1975), nr 4, s. 511-514.
- G o f f e n R., Nostra Conversatio in Caelis Est. Observations on the Sacra Conversazione in the Trecento, „The Art Bulletin” 61(1979), nr 2, s. 198.
- M o r s b a c h P., Sacra (Santa) Conversazione, [w:] *Marienlexikon*, t. V, red. R. Bäumer, L. Scheffczyk, St. Ottilien 1993, s. 615-617.
- Pinacoteca Comunale di Ravenna – Museo d'Arte della Città. La collezione antica, a cura di N. Ceroni, Ravenna 2001, s. 83, nr kat. 103.
- P i t a A n d r a d e J.M., B o r o b i a G u e r r e r o M., Old Masters. Thyssen-Bornemisza Museum, Madrid 1992, s. 86-87, 663.
- S k u b i s z e w s k a M., Malarstwo włoskie do 1600. Katalog zbiorów Muzeum Narodowego w Poznaniu, s. 67-70, nr kat. 11, tab. XI na s. 195.
- Sacra Conversazione, [w:] *Lexikon der christlichen Ikonographie*, t. IV, red. E. Kirschbaum, Freiburg im Breisgau 1972, szp. 4-5.
- S a n d e r J., Vom Kultbild zum Kunstbild. Altar und Andachtsbild im späteren 15. Jahrhundert, [w:] *Kult Bild. Das Altar- und Andachtsbild von Duccio bis Perugino*. Städel Museum, (kat. wyst., Frankfurt nad Menem, Städel Museum, 7 VII-22 X 2006), Ausstellung und Katalog von J. Sander, mit Beiträgen von M. Th. Kloft, R. Sauer, S. Weppelmann, Frankfurt am Main 2006, s. 282.
- Serenissima. Światło Wenecji. Dzieła mistrzów weneckich XIV-XIII wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie w świetle nowych badań technologicznych, historycznych i prac konserwatorskich. Koncepcja wystawy i katalogu: G. Bastek, G. Janczarski, Warszawa 1999.
- S k u b i s z e w s k a M., K u c z m a n K., Obrazy z Kolekcji Lanckorońskich z wieków XIV-XVII w zbiorach Zamku Królewskiego na Wawelu, Kraków 2008, s. 28, poz. kat. 33.
- Z i t z l s p e r g e r Ph., Carlo Crivellis Berliner ‘Schlüsselübergabe’ und die Liturgie im Bild, [w:] *Zeremoniell und Raum in der frühen italienischen Malerei*, hrsg. von S. Weppelmann, Berlin 2007, s. 84-85.

STRONY INTERNETOWE

- Christie's London: Friday, April 19, 1996, Lot 18: http://www.artnet.com/Artists/LotDetailPage.aspx?lot_id=http://vads.ahds.ac.uk/large.php?uid=87203&sos=0
- Sotheby's Milano, Wednesday, June 8, 2010, Lot 8: http://www.arcadja.com/auctions/it/rizzo_da_santacroce_D20C8C017E923A04 [stan z dn. 2 XI 2011].
- http://www.arcadja.com/auctions/en/rizzo_da_santacroce_francesco/artist/150234 [stan z dn. 2 XI 2011].
- [francesco/prezzi-opere/150234/](http://www.arcadja.com/auctions/en/rizzo_da_santacroce_francesco/prezzi-opere/150234/) [stan z dn. 2 XI 2011].

DIE NEUZUSCHREIBUNG DES LUBLINER BILDES
SACRA CONVERSAZIONE

Z u s a m m e n f a s s u n g

In der Kunstsammlung der Katholischen Universität Lublin Johannes Paul II. wird eine kleinformatige *Sacra Conversazione* (Inv.-Nr. MU KUL I-125; 36,5 x 45,4 cm) aufbewahrt. In ihrem Zentrum sieht man eine halbfigurige Madonna mit dem Jesusknaben auf dem Schoß, zur linken flankiert von einem älteren bärtigen Mann im Turban und mit einem geschlossenen Buch in seiner rechten Hand, zur rechten von einer jungen, modisch gekleideten Frau ohne individuelles Attribut – beide im Dreiviertelprofil – die wir im Allgemeinen als Prophet und Maria Magdalene bzw. Prophetin oder Sibylle identifizieren können. Unsere Tafel ist aller Wahrscheinlichkeit nach ein Werk aus der venezianischen Werkstatt des Francesco Rizzo da Santacroce, dem in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts tätigen Maler, Schüler von Francesco di Simone da Santacroce (1440/45-1508), der unter dem Einfluss von Giovanni Bellini (1430/35-1516) und Andrea Mantegna (1431-1506), sowie Palma il Vecchio (ca. 1480-1528) stand.

Słowa kluczowe: Francesco Rizzo da Santacroce, *Sacra Conversazione*, weneckie malarstwo religijne I poł XVI w.

Key words: Francesco Rizzo da Santacroce, *Sacra Conversazione*, Venetian religious painting in the first half of the 16th century.

Franzesco Rizzo da Santacroce, warsztat, *Sacra Conversazione*, tempera na desce,
I. poł. XVI w., nr inw.: MU KUL I-125